

Povezanost sadržaja predmeta Glazbene kulture i Prirode i društva na primjeru dječje pjesme u prva tri razreda primarnog obrazovanja

Stepić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:093174>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ana Stepić

**POVEZANOST SADRŽAJA PREDMETA GLAZBENE
KULTURE I PRIRODE I DRUŠTVA NA PRIMJERU DJEČJE
PJESME U PRVA TRI RAZREDA PRIMARNOG
OBRAZOVANJA**

Diplomski rad

Petrinja, srpanj 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ana Stepić

**POVEZANOST SADRŽAJA PREDMETA GLAZBENE
KULTURE I PRIRODE I DRUŠTVA NA PRIMJERU DJEČJE
PJESME U PRVA TRI RAZREDA PRIMARNOG
OBRAZOVANJA**

Diplomski rad

Mentor rada: doc. dr. sc. Jelena Blašković Galeković

Sumentor: izv. prof. dr.sc. Zdenko Braičić

Petrinja, srpanj 2023.

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Glazbena kultura u nastavi u prva tri razreda osnovne škole	2
3.	Područje pjevanja	6
4.	Dječje pjesme.....	8
4.1.	Kategorizacija dječjih pjesama.....	8
5.	Korelacija u nastavi Glazbene kulture.....	11
5.1.	Korelacija	11
5.2.	Korelacija Glazbene kulture i neglazbenih predmeta	11
6.	Nastava Prirode i društva.....	15
7.	Povezanost sadržaja Glazbene kulture i Prirode i društva u prva tri razreda primarnog obrazovanja	17
7.1.	Godišnja doba.....	19
7.1.1.	Prvi razred.....	19
7.1.2.	Drugi razred	19
7.1.3.	Treći razred.....	20
7.2.	Promet	23
7.2.1.	Prvi razred.....	23
7.2.2.	Drugi razred	23
7.2.3.	Treći razred.....	24
7.3.	Moja zajednica.....	25
7.3.1.	Prvi razred.....	25
7.3.2.	Drugi razred	26
7.3.3.	Treći razred.....	27
7.4.	Živa priroda	28
7.4.1.	Prvi razred.....	28
7.4.2.	Drugi razred	29

7.4.3. Treći razred.....	30
7.5. Blagdani	32
7.5.1. Prvi razred.....	32
7.5.2. Drugi razred	33
7.5.3. Treći razred.....	33
8. Zaključak	36
9. Literatura.....	37
10. Popis tablica.....	40
11. Popis grafikona	41
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	42

Sažetak

Pjevanje je zastupljeno od najranijih početaka glazbe, a razvija se i istražuje sve do danas. Zadatak pjevanja je usvajanje određenog broja pjesama i njegovanje dječjeg glasa. Tekst predstavlja najvažniju odrednicu dječje pjesme koji mora biti primjeren dječjoj dobi. Pjesme se mogu podijeliti prema podrijetlu (narodne, umjetničke i popularno-zabavne pjesme), prema sadržaju, odnosno tekstu, i funkcionalnoj namijeni. Prema sadržaju pjesme se dijele na prigodne i didaktičko-funkcionalne pjesme. Prigodne dječje pjesme su pjesme koje se pjevaju za određeni blagdan, promjenu godišnjih doba i slično.

U diplomskom radu opisano je povezivanje predmeta Glazbene kulture s predmetom Prirode i društva na temelju dječjih pjesama koje su zastupljene u udžbenicima. Prema tematskom sadržaju temelji se analiza pjesama u prva tri razreda primarnoga obrazovanja. Cilj je ustanoviti koliko i koje pjesme je moguće iskoristiti u povezivanju sa sadržajima Prirode i društva. Udžbenici koji su se koristili su aktualni udžbenici od izdavača Školske knjige, Profil Kletta i Alfe za prva tri razreda osnovne škole. Sadržaji Prirode i društva podijeljeni su na: *godišnja doba*, *promet*, *moja zajednica*, *živa priroda* i *blagdani*. Navedene tematske podjele analizirane su posebno za svaki razred. Analiziranje je pokazalo odstupanja u pojedinim udžbenicima za isti razred. Najveća razlika može se uočiti za tematsku cjelinu *promet* koji je učenicima prvog i drugog razreda vrlo važan za svakodnevno kretanje, a za koji u udžbenicima za prvi i drugi razred nema pjesama od izdavača Školske knjige. Ostali izdavači imaju vrlo mali broj pjesama o sadržaju *promet* u odnosu na druge sadržaje poput *godišnjih doba* ili *blagdana*. U ostalim analiziranim sadržajima ne postoje veća odstupanja u broju pjesama s obzirom na razred i izdavača. Odnosno, pojavljuje se podjednak broj pjesama u sadržajima: *godišnja doba*, *moja zajednica*, *živa priroda* i *blagdani*.

Ključne riječi: analiza, dječje pjesme, Glazbena kultura, korelacija, Priroda i društvo

The relation between the contents of the school subjects Music and Nature and Society – the example of children's songs in the first three grades of primary education

SUMMARY

Singing has existed since the earliest beginnings of music, and is still developed and studied today. The goal of singing involves teaching children a certain number of songs and developing their voices. Lyrics are considered a significant factor in any children's song, and they must be age-appropriate. Songs may be classified based on their origin (folk, artistic, and popular and entertaining songs), the content (lyrics), and their functional purpose. Based on the content, songs may be classified as occasional or didactic and functional. Songs that are sung on special occasions, such as holidays and season changes, are referred to as occasional children's songs.

This thesis illustrates the possibility for the integration of two school subjects - Music and Nature and Society using children's songs found in the textbooks. The analysis of the songs taught in the first three grades of primary school is based on the song contents and topics. The objective of the analysis was to determine which songs may be integrated with the contents taught in the subject Nature and Society. Contemporary textbooks for the first three grades of primary school, published by Školska knjiga, Profil Klett, and Alfa were analysed. The topics covered in the subject Nature and Society are *seasons, transportation and traffic, my neighbourhood, living nature* and *holidays*. For each grade, the previously mentioned thematic groupings were examined independently. The study revealed inconsistencies in the textbooks by different publishers used in the same grades. The most noticeable difference is related to the topic transportation and traffic, which is important for first and second grade students' everyday movement, and for which there are no songs in the first and second grade textbooks published by Školska knjiga. Other publishers have fewer songs regarding *transportation and traffic* than those about other topics such as seasons or holidays. There are no significant differences in the number of songs by grade or publisher related to other topics. That is, there is a similar number of songs for each of the following topics: *seasons, my community, living nature* and *holidays*.

Keywords: analysis, children's songs, integration of school subjects, Nature and Society, Music

1. Uvod

Glazba je sastavni dio života ljudi od davnih vremena. Trenutno je broj nastavnih sati Glazbene kulture za sve razrede primarnog obrazovanja isti, a iznosi 35 sati godišnje. U toliko malo sati učenicima je važno što bliže približiti glazbu. Glazba se može koristiti u nastavi neglazbenih predmeta u svim etapama sata. Upravo glazba stvara ugodno razredno okruženje prožeto smijehom i igrom. Učenicima učenje nepoznatih i za njih teških nastavnih sadržaja pomoću glazbe može biti zanimljivo i lako. Šulentić Begić i Špoljarić (2011) u svojim istraživanjima doznale su da su glazbene aktivnost najviše zastupljene u drugom razredu upravo na nastavi Prirode i društva.

U ovom radu razmatra se povezanost sadržaja Glazbene kulture i Prirode i društva prema aktualnim kurikulumima u Republici Hrvatskoj. Rad se temelji na mogućoj povezanosti Glazbene kulture i Prirode i društva na primjeru dječjih pjesama u prva tri razreda primarnog obrazovanja.

U prvom dijelu rada opisana je nastava glazbe od prvih početka njena stvaranja do današnjice. Nastava glazbe sastoji se od četiri područja, a detaljnije se pojašnjava područje pjevanja na kojemu se temelji ovaj rad. Također, pojašnjavaju se same dječje pjesme i njihova kategorizacija. Drugi dio rada odnosi se na korelaciju nastave Glazbene kulture i nastave Prirode i društva. U trećem dijelu prikazano je na koje načine se glazbena nastava može povezati sa sadržajima Prirode i društva u prva tri razreda primarnog obrazovanja. Analiza udžbenika pregledno je prikazana na temelju pet odabranih sadržaja: *godišnja doba*, *promet*, *moja zajednica*, *živa priroda* i *blagdani*.

2. Glazbena kultura u nastavi u prva tri razreda osnovne škole

Početak poučavanja glazbe započinje u starom vijeku u državama starog Istoka. Imala je religijsku funkciju gdje su učenici u religijskim školama obavezno pjevali, dok se u samostanskim i katedralnim školama uz pjevanje podučavao vjeronauk, čitanje i pisanje na latinskom jeziku. Crkvene pjesme učile su se napamet. U Srednjem vijeku dolazi do važnih glazbenih izuma. Za to je zaslužan Guido iz Arezza koji definira broj notnih crta i stvara solminizaciju. Obrazovanje krajem 18. stoljeća preuzimaju države te se predlaže uvođenje glazbene nastave koja je pod zaštitom države. U 19. stoljeću treba istaknuti Pestalozzija koji ističe da glazba ima velik značaj u razvoju dječjeg karaktera, socijalizacije, ublažavanju nervoze i napetosti te da duhovno obogaćuje djecu i odrasle. S njegovim principima slažu se i današnji metodičari. Danas se nastava glazbe, širom svijeta, izvodi prema Kodályevoj metodi. Navedena metoda stavlja naglasak na učenje glazbe od jednostavnijih i lakših zadataka k težima i složenijima. Tako djeca najprije glazbu upoznaju kroz igru, pokret, ples koje izvode prilikom slušanja glazbe ili uz pjevanje (Slavina, 2015).

Razvoj i nadogradnja nastave glazbe vidljiva je i u Republici Hrvatskoj gdje se glazbeno obrazovanje počelo odvijati u 14. stoljeću nastankom gradskih škola u kojima se provodilo pjevanje. Do druge polovice 19. stoljeća pjevanje se svodilo na pjevanje crkvenih pjesama. *Školskim zakonom* 1874. godine *Pjevanje* postaje obvezni predmet te se uvrštava u pučke škole i u preparandije. Također, uvrštena je u gimnazije gdje se učilo pjevanje, ali i glazbeno opismenjavanje čije je provođenje ovisilo o osposobljenosti učitelja. Glazba se poučavala u drugom i trećem razredu gimnazije. Sadržavala je sadržaje iz solfeggia i teorije. Nakon Drugog svjetskog rata nastava glazbe nije se mijenjala. Pjevanje se svodilo na pjevanje po sluhu koje se provodilo dva puta tjedno po pola sata. Nastava glazbe počinje se nadograđivati 1948./1949. kada se predlaže da se u trećem razredu počne provoditi glazbeno opismenjavanje kako bi učenici bili osposobljeni pjevati po notama u zboru. U školskom programu od 1951. godine uz naziv predmeta *Pjevanje* spominje se predmet *Glazbeni odgoj* koji se odnosio na glazbenu nastavu u višim razredima. Osim glazbenog opismenjavanja i pjevanja uvodi se područje stvaralačkog rada i slušanja glazbe te glazbeni život. U području glazbenog života poučavalo se o pojmovima iz glazbene kulture. Prema školskom planu iz 1960. predmet *Pjevanje* mijenja naziv u *Muzički odgoj*. Predmet se provodio u 560 sati te se svakom promjenom plana broj sati smanjivao. Tako se 1972. godine predmet provodio u 420 sati te mijenja naziv u *Glazbeni odgoj*. Nadalje, programom iz 1984. predmet mijenja naziv u *Glazbena kultura* te se uvrštava u jezično–umjetničko odgojno–obrazovno područje. Nastavni

plan ostaje nepromijenjen do izrade *Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda* (HNOS) kada nastaje otvoreni program koji se primjenjuje od školske godine 2006./2007 (Rojko, 2012).

U zadnja dva desetljeća izdana su dva službena dokumenta propisana nadležnim ministarstvom. Dokument koji je stupio na snagu 2006. godine *Nastavni plan i program*¹, djeluje prema psihološkim i kulturno-estetskim načelima. Psihološko načelo temelji se da svaki učenik voli glazbu, dok kulturno-estetsko polazi od zadaće da osposobljuje učenika za kompetentno djelovanje u području glazbene kulture. Cilj nastave glazbe u školi „uvođenje je učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe“ (NPP, 2006, str. 102).

Drugi, osuvremenjen i trenutačno aktualni dokument *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*² (2019), uz dva spomenuta načela, dodaje još dva - načelo sinkroničnosti koje promatra glazbu iz svih aspekata (ne samo povijesnog) i načelo interkulturalnosti koje upoznaje učenike s glazbom vlastite kulture i glazbom svijeta te razvijaju svijest o različitosti i vrijednosti pojedinca, naroda, kultura, religija i običaja.

Prema *Kurikulumu* (2019) ciljevi su: „omogućiti društveno-emocionalni razvoj svih učenika, uključujući darovite i učenike s teškoćama; poticati razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika u skladu s individualnim sposobnostima pojedinca; potaknuti učenike na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice; upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe različita podrijetla te različitih stilova i vrsta; potaknuti razvijanje glazbenoga ukusa i kritičkoga mišljenja; potaknuti razumijevanje interdisciplinarnih karakteristika i mogućnosti glazbe; osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture; razviti kulturno razumijevanje i interkulturalne kompetencije putem izgrađivanja odnosa prema vlastitoj i otvorenom pristupu prema drugim glazbenim kulturama“ (str. 3).

Nastava Glazbene kulture raspodijeljena je na otvorenu, integrativnu i interdisciplinarnu organizaciju. Otvorena se prilagođava interesima i sposobnostima učenika i učitelja te postoji puno slobode u odabiru nastavnih sadržaja, strategija, metoda i pristupa u radu. U integrativnoj su domene/koncepti i odgojno-obrazovni ishodi predmeta međusobno

¹ Dalje u tekstu NPP

² Dalje u tekstu *Kurikulum*

povezani te se nadopunjuju. Interdisciplinarna organizacija povezuje sadržaje Glazbene kulture s ostalim poljima umjetničkoga područja i korelacije s ostalim predmetima, područjima i međupredmetnim temama (Kurikulum, 2019).

Postoje tri domene na kojima se temelji *Kurikulum* (2019), a to su: domena A: Slušanje i upoznavanje glazbe; domena B: Izražavanje glazbom i uz glazbu; domena C: Glazba u kontekstu.

A domena se odnosi na neposredni susret s glazbom pomoću audio i videozapisa. Na taj način učenici aktivno slušaju glazbu te stječu znanja o glazbeno-izražajnim sastavnicama. U B domeni učenici izvode glazbene aktivnosti, primjerice pjevanje, sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo ili pokret uz glazbu. Mogu stvoriti temelje za izvannastavne aktivnosti (pjevački zbor, instrumentalni sastav, orkestar). C domena temelji se na A i B domeni. Učenik otkriva uočava razvoj, vrijednosti regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne baštine te povezuje glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima. Sve domene su zastupljene u svim razredima, samo u različitim odnosima (Kurikulum, 2019).

Područja nastave glazbene kulture dijele se na područje slušanja, sviranja, pjevanja te elementi glazbene kreativnosti. Sva četiri područja provode se u prava tri razreda osnovne škole. Glazbena kultura provodi se prema otvorenom modelu koji podrazumijeva područje slušanja glazbe kao jedina obvezna aktivnost dok ostale aktivnosti (pjevanje, sviranje, stvaralaštvo) ovise o samostalnom učiteljevom odabiru tema prema vlastitom interesu i interesu učenika (NPP, 2006). Prema *Nastavnom planu i programu* (2006) područje glazbenog opismenjavanja provodi se u četvrtom razredu u okviru nastavnog područja izvođenje glazbe i glazbeno pismo. Glazbeno opismenjavanje učenicima omogućuje samostalno pjevanje po notama. Smatra se da je poznavanje notnog zapisa dovoljno u primarnom obrazovanju te je na taj način svedeno na najmanju razinu. Prema *Kurikulumu* (2019) notno opismenjavanje nije obvezno. Počinje se spominjati u B domeni od četvrtog razreda gdje se navode mogućnosti poučavanja notnog pisma u svrhu sviranja. Rojko (2005) ističe problem glazbenog opismenjavanja učenika, a to je izazivanje frustracije kod učenika. Frustracija se izaziva zadacima u kojima moraju napisati ispod nota solmizacijske slogove ili abecedu. Učenici ne vide smisao u rješavanju takvih zadataka jer se ispituje znanje iz područja koje bi trebalo biti vještina. Nadalje, Svalina (2015) navodi glazbeno stvaralaštvo u osnovnoškolskom obrazovanju koje podrazumijeva skladanje učenika i improvizaciju. Učenicima je navedeno područje zanimljivo, mogu biti kreativni te aktivni u razvijanju glazbenih umijeća. Prema *Nastavnom planu i programu* (2006) glazbeno stvaralaštvo

ostvaruje se u prva tri razreda nastavnim područjem elementi glazbene kreativnosti koje nije obvezno te ga izvode dovoljno kompetentni učitelji. U *Kurikulumu* (2019) se spominje od prvoga razreda gdje odgojno-obrazovni ishod navodi da „učenik stvara/improvizira melodijske i ritamske cjeline te svira uz pjesme/brojalice koje izvodi“ (Kurikulum, 2019, str. 8).

3. Područje pjevanja

Dječje pjesme u glazbenoj nastavi ostvaraju se pjevanjem. Svalina (2015) ističe da je pjevanje zastupljeno od najranijih začetaka glazbe. Zadatak pjevanja je usvajanje određenog broja pjesama i njegovanje dječjeg glasa. Pjevanje je nužno za emocionalnu ravnotežu učenika koja se najviše provodi u glazbenoj primarnoj nastavi. U *Kurikulumu* (2019) pjevanje je svrstano u B domenu (Izražavanje glazbom i uz glazbu). *Nastavni plan i program* (2006) pjevanje ističe kao zadana aktivnost s ishodom: lijepo i izražajno. Radočaj-Jerković (2017) navodi da lijepo i izražajno znači točno i vokalno pjevanje. Lijepo pjevanje podrazumijeva intonativnu točnost i preciznost. Postoje „razlike u razini učeničkih glazbenih i pjevačkih sposobnosti i vještina“ (Radočaj-Jerković, 2017, str. 74) zbog individualnosti svakog pojedinog učenika. Kako bi učenici lakše ostvarili ciljeve mogu se koristiti različite metode poučavanja koje odabire učitelj, a koje su prilagođene učeniku, razredu i njihovoj zainteresiranosti. Također, pjevanje potiče timski rad, razvijanje osjećaja za zajedništvo, vježbanje koncentracije, odgovornosti i ustrajnosti. Prema *Kurikulumu* (2019) u prvom, drugom i trećem razredu učenici trebaju izvoditi/pjevati najmanje 10 pjesmica/brojlica tijekom školske godine. U četvrtom razredu se povećava na najmanje 15 pjesmica/brojlica.

Pjevanje se može promatrati pomoću dva modela. Prvi model je učenje pjesama koji stavlja naglasak na učenje pjesama, a dječji glas služi kao sredstvo u pjevanju. U nastavi se naglasak stavlja na tekstualni i glazbeni sadržaj, otkriva se njen smisao i poruka. Drugi model je model učenja pjevanja koje „pristupa dječjem pjevanju iz perspektive ostvarivanja preduvjeta za razvoj dječjeg pjevačkog glasa, kao i usvajanja osnovnih elemenata pjevačke tehnike.“ (Radočaj-Jerković, 2017, str. 17). Pjevanje se promatra kao aktivnost koje obuhvaća individualni pristup svakom učeniku kako bi se postigao optimalni pjevački učinak. U nastavi se provodi prema modelu pjevanja pjesama. Na taj način pjesma je u središtu te se na temelju nje oblikuje odgojno-obrazovni rad. U školskim udžbenicima za primarno obrazovanje najviše su zastupljene pjesme koje se obrađuju kao samostalne nastavne jedinice prema modelu učenja pjevanja. Najčešće se odabire metoda pjevanja po sluhu. Osim navedene metode, postoji metoda obrada pjesme po notnom zapisu koja nije zastupljena u primarnom obrazovanju (Radočaj-Jerković, 2017).

Pjevanje ima postavljene zadatke koji se trebaju provoditi u nastavi u koje pripada *usvajanje teksta i melodije pjesme, razvijanje intonacijskih i ritamskih sposobnosti, razvijanje glazbenog pamćenja i slično*. Učenje pjesama provodi se pomoću igre *jeke* ili igre *lovca*, odnosno pomoću pjevanja po sluhu. Igra *lovca* prikladna je za kraće i jednostavne pjesme.

Provodi se na način da učitelj izvodi pjesmu, a djeca se postupno priključuju u izvođenje same pjesme. Igra *jeke* je prikladna za duže i djeci nepoznate pjesme te se ponavlja sve dok djeca ne usvoje pjesmu. Kod igre *lovca* pjesma je podijeljena na nekoliko fraza. Svaka fraza ponavlja se zasebno onoliko puta koliko je potrebno da se fraza ritamski i melodijski točno usvoji. Kada se usvoji jedna fraza, prelazi se na iduću. Nakon usvajanja svake pojedine fraze pjesma se pjeva u cijelosti (Dobrota, 2012).

4. Dječje pjesme

„Pjevanje dječjih pjesama najrašireniji je oblik muziciranja najmlađih“ (Manasteriotti, 1987, str. 116). Radica (2015) ističe dječje pjesme kao glazbeni početak, odnosno početak tonalitnog odgoja. Odabir pjesama utječe na razvoj muzičkog ukusa (Manasteriotti, 1987). Stoga, glavna karakterizacija koja opisuje dječju pjesmu, jest tekst (Radica, 2015). „Tekstovi pjesama proširuju dječja znanja i iskustva o prirodi i okolini, obogaćuju dječji rječnik novim riječima i pojmovima; tako pjesma utječe i na razvoj umnih sposobnosti djeteta.“ (Manasteriotti, 1987, str. 116). Osim umnih sposobnosti, navodi utjecaj na razvoj „sluha, ritma, pamćenja, kulture glasa i vještine pjevanja“ (Manasteriotti, 1987, str. 116). Radica (2015) navodi da tekst usmjerava i pobuđuje dječju pozornost i kretanje od izmišljenih pjesama i konkretnih do apstraktnih. Sadržaj, odnosno tekst pjesme ne smije biti previše emocionalan niti odvlačiti pozornost od cjelokupne pjesme zato što važnu ulogu ima ritamsko-metarska zaokruženost. Smatra se da su ritamski odnosi polazište skladanja, odnosno ritamsko-metarskog oblikovanja. Tonaliteti u dječjim pjesmama prilagođeni su dječjem uzrastu. U današnje vrijeme biraju se pjesme s „nižim“ tonalitetom, dok su u prošlosti bili zastupljeni „visoki“ tonaliteti (F-dur, G-dur). Prema provedenom istraživanju Radičević i Šuletić Begić (2010) tonaliteti pjesama uvelike utječu na učenikov odabir samih pjesama. Naime, učenici radije odabiru pjesme u dur tonalitetu koje su vedrijeg karaktera. Dobrota (2012) navodi da „opseg glasa djece mlađe predškolske dobi iznosi e_1-a_1 , djece starije predškolske dobi d_1-h_1 , a djece nižih razreda osnovne škole c_1-c_2 , iako djeca nerijetko postižu i visine d_2-e_2 “ (Dobrota, 2012, str. 25). Također, Radica (2015) u svome radu iznosi stajalište na dječju pjesmu sa skladateljem Petrom Bergamom s kojim se posve slučajno dotiče problematike dječje pjesme. Naime, skladatelj Petar Bergam susreo se s problematikom dječje pjesme kada njegova napisana dječja pjesma nije postigla očekivani uspjeh. Zbog toga se dotaknuo same srži dječje pjesme koju, zajedno s Radicom, promatrao kao komunikaciju između misli, emocija i čovjeka. S navedenom komunikacijom slaže se i Požgaj (1988) koji navodi da upravo korelacija između misli i emocija potiče ostale psihičke aktivnosti učenika.

4.1. Kategorizacija dječjih pjesama

Prema dobi djeteta Radica (2015) dječje pjesme dijeli na uzrast od 3 do 4 godine koje djeca u navedenoj dobi mogu pjevati i kojima se mogu pjevati. Sljedeći uzrast je dob od 4 do 5 godina u kojemu su složenije pjesme. Nerijetko djeca u dobi od 6 do 7 godina mogu sama skladati pjesme. Pjesme koje djeca mogu samo slušati neće im biti zanimljive u fazi kada će

ih moći sami izvoditi. Stoga se razlikuju pjesme za pjevanje i pjesme za slušanje koje se razlikuju po dobi djeteta.

Radočaj-Jerković (2017) navodi kategorizaciju dječjih pjesama u školskim udžbenicima koje se mogu podijeliti prema podrijetlu i prema sadržaju. Prema podrijetlu postoje narodne, umjetničke i popularno-zabavne pjesme. Radica (2015) navodi kako se pjesme zbog svoga podrijetla, odnosno jezika, ne mogu nazivati univerzalne dječje pjesme. Stoga se govori o pjesmama svakog pojedinog prostora, odnosno jezika.

Radočaj-Jerković (2017) narodne pjesme dijeli na hrvatske narodne i strane narodne. Prema istraživanju koje je provela 2009. godine narodne pjesme čine 44 % ukupnog broja pjesama koje se nalaze u udžbenicima. Radica (2015) ističe kako se nerijetko u školskim udžbenicima pronalaze cijele priče koje su uglazbljene. Radočaj-Jerković (2017) tematsku podjelu narodnih pjesama dijeli na dječje, radne, šaljive, ljubavne te prigodne (božićne, uskršnje, domoljubne). Važno je odabrati pjesmu koja pridonosi ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva. Kako bi se odabrala takva pjesma, mora se „etnomuzikološki obraditi te utvrditi autentičnost podrijetla, teksta i melodijskih zapisa“ (Radočaj-Jerković, 2017, str. 131). Strane narodne pjesme pjevaju su prevedene na hrvatski jezik, rijetko u originalnom jeziku zemlje podrijetla pjesme. No, Radočaj-Jerković (2017) preporuča pjevati na originalnom jeziku jer se na taj način stječe potpuniji dojam o pjesmi. Umjetničke pjesme dijele se na umjetničke pjesme hrvatskih skladatelja i umjetničke pjesme stranih skladatelja. Pod pojmom umjetničke pjesme smatra se svaka pjesma koju je napisao kompozitor, odnosno umjetnik (hrvatski ili strani). Pjevanje umjetničkih pjesama vrlo često je onemogućeno jer je usvajanje pjevačkih vještina vrlo zahtjevan proces te nedostaje adekvatne dječje umjetničke literature. Popularno-zabavne pjesme dijele se na hrvatske popularne zabavne pjesme za odrasle, strane popularne zabavne pjesme za odrasle, dječje popularne pjesme iz tv-emisija, filmova, predstava te na dječje zabavne pjesme. Karakteristike koje opisuju dječje popularne pjesme su jednostavna melodija (najčešće u dur tonalitetu), jednostavne ritmizacije te glazbeni obrazac jedna nota – jedan slog. Nadalje, važno je razlikovati popularno-zabavne pjesme koje su namijenjene djeci za pjevanje i one koje su namijenjena za slušanje. Pjesme koje se koriste u nastavi su iz mjuzikala, kazališnih predstava i televizijskih emisija te su često namijenjene za slušanje. Dječje zabavne pjesme mogu se, u odnosu na ostale vrste, prepoznati po svome sadržaju koji je namijenjen za djecu. Interes za popularne pjesme u nastavi Glazbene kulture svakodnevno raste iako je njena zastupljenost premala (Radočaj-Jerković, 2017).

Prema sadržaju i funkcionalnoj namijeni pjesme u nastavi Glazbene kulture kategoriziraju se na prigodne pjesme i didaktičko-funkcionalne pjesme. Prigodne pjesme dijele se na prigodne blagdanske pjesme, pjesme koje prate promjenu godišnjih doba te na domoljubne. Udžbenici su bogati pjesmama koje prate i opisuju neki blagdan, pojavu ili prigodu. Razlika prigodnih pjesama, u odnosu na ostale pjesme, je u tekstualnom, odnosno prigodnom sadržaju. Stoga prema tekstualnom sadržaju postoje pjesme proslava praznika i blagdana (Dan kruha, Božić, Nova godina, Uskrs, Dan državnosti) te promjene godišnjih doba (pjesme o jeseni, zimi, proljeću i ljetu). Božićne pjesme najzastupljenije su u udžbenicima te se mogu podijeliti na narodne božićne pjesme, popularne božićne pjesme i novonastale didaktičke božićne pjesme. Također, i domoljubne pjesme dijele se na novonastale didaktičke domoljubne pjesme i na povijesne domoljubne pjesme iz doba ilirskoga i postilirskoga preporoda. Didaktičko-funkcionalne pjesme „podrazumijevaju sve one pjesme koje su svojim nastankom, sadržajem ili ulogom usko vezane za prenošenje, usvajanje ili uvježbavanje nekih odgojno-obrazovnih poruka, pouka, zadataka ili sadržaja“ (Radočaj-Jerković, 2017, str. 153). Odnosno, uvrštene su u nastavu zbog svoga sadržaja koji prenose te nemaju značajniju glazbenu vrijednost. Dijele se na pjesme kojima se demonstriraju ili uvježbavaju glazbene pojave, pjesme koje promoviraju odgojne pouke, duhovne pjesme, glazbene igre te na kanone. Duhovne pjesme su samo 4% zastupljene u udžbenicima. Nasuprot njima glazbene igre su od davnina zastupljene u dječjoj svakodnevnici. Glazbene igre djeca vole jer pruža mogućnost učenja kroz igru i zabavu te im pruža radost i zadovoljstvo. Manasteriotti (1987) navodi podjelu glazbenih igara na glazbene igre s pjevanjem, glazbene igre s melodijama te brojalice.

5. Korelacija u nastavi Glazbene kulture

5.1.Korelacija

Međupredmetno povezivanje obrazovnih sadržaja, odnosno korelacija, međusobno je povezivanje različitih sadržaja u različite suodnose. Pomaže učenicima lakše usvajanje i povezivanje znanja i nastavnih sadržaja u jednu cjelinu. Na taj način stječu znanja, vještine i navike s više razumijevanja te prethodna stečena znanja povezuju s novim sadržajima. Pruža veću motiviranost za usvajanje novih sadržaja jer ih lakše i brže pamte te logički zaključuju (Salopek, 2012). „Cilj povezivanja različitih nastavnih predmeta ili sadržaja jest taj da učenici steknu opću sliku o nekom događaju, pojavi, području te o životu općenito.“ (Vidulin-Obranić i Duraković, 2012, str. 28). Prema Vidulin-Obranić i Duraković (2012) učitelji moraju ustanoviti i prepoznati povezanost nastavnih sadržaja različitih nastavnih predmeta. Isto tako važno je da učenici imaju potrebna predznanja i povezuju sadržaje koji se od njih očekuju.

Prema Salopek (2012) korelacija može biti strukturalna i tematska. Tematska zahtjeva odabir teme te uspoređivanje iste teme samo iz drugog područja, primjerice učenje godišnjeg doba *zima* sa skladbom Vivaldija, *Zima iz Četiri godišnja doba*. U strukturalnoj korelaciji važnu ulogu ima pojam, odnosno ključna riječ. Cilj je povezati naizgled nepovezane sadržaje u zajedničku cjelinu. Primjerice, u poeziji učenici uočavaju samoglasnike koje prema zvučnosti mogu pretvarati u boje, brojeve i pokrete. Na takav način zadržala se struktura i dobila korelacija koja omogućuje znanje i otkrivanje skrivenih veza. Navedene vrste korelacija omogućuju unutarpredmetnu ili međupredmetnu korelaciju. Unutarpredmetna je povezivanje sadržaja unutar istog predmeta, dok međupredmetna pruža povezanost više različitih predmeta (Vrkić – Dimić i Vidić, 2015). „Dakle, kada je riječ o korelaciji, u jednom se području ili predmetu spominju, opisuju i traže primjeri istoga pojma ili pojave u drugom području ili predmetu. Možemo reći da je korelacija, zapravo, najlabaviji stupanj integracije“ (Salopek, 2012, str. 8).

5.2.Korelacija Glazbene kulture i neglazbenih predmeta

U hrvatskom školstvu korelacija se intenzivnije spominje 1984. godine u nastavnom planu. Tada se „Hrvatski jezik s književnošću, scenskom i filmskom umjetnošću, Likovni odgoj i Glazbeni odgoj udruženi u zajedničko, takozvano jezično-umjetničko i odgojno-obrazovno područje“ (Rojko, 2012, str.115). Kreatori su smatrali da će udruživanje srodnih predmeta učenicima omogućiti cjelovito shvaćanje umjetnosti, odnosno da se predmeti ne trebaju pojedinačno podučavati. Korelacija glazbene nastave spominje se od 1958. godine u

kontekstu povezivanja glazbene umjetnosti s likovnom umjetnosti. Povezivanje se ostvaruje na dva načina: „jedan je pjevanje prikladne pjesme uz sadržaj kojem je ona „primjerena“, a drugi je eksplikativni te podrazumijeva cjelovito ili barem višestrano zahvaćanje neke teme sa svih mogućih aspekata uključujući i glazbeni“ (Rojko, 2012, str.117). Uz dva navedena povezivanja spominje se i treći koji se odnosi na dječje likovno izražavanje glazbenih doživljaja i obrnuto. Jedina cjelokupna i ravnopravna korelacija može se smatrati eksplikativna u kojoj je moguće povezati, primjerice nastavu književnosti, nastavu povijesti, geografije, likovne kulture s nastavom glazbe.

Unatoč navedenom, Rojko (2005) iznosi mišljenje da je glazba „neprikazivačka, autonomna umjetnost i u njoj nema mjesta za korelacije, tj. za ona povezivanja u kojima bi neki drugi sadržaj doprinosio boljem razumijevanju, doživljavanju i prihvatanju glazbe, odnosno u kojima bi glazba doprinosila boljem razumijevanju, doživljavanju i prihvatanju nekoga drugog, umjetničkog ili znanstvenog sadržaja“ (str 12). Prema navedenom Rojko (2012) smatra da je korelacija opravdana u predmetima u kojima postoji uzajamni transfer, primjerice fizika i kemija. Također, za cjelovito shvaćanje određenog područja pomaže korelacija koja se događa i u životu „kako bi učenici stekli ispravan pogled na svijet koji ih okružuje“ (str. 118). Odnosno, postoji mogućnost povezivanja glazbe s nastavnom geografije, književnosti, likovne kulture ili nečega drugoga, no glazba ostaje autonomna te ne postoji stvarna korelacija. „Korelacija može imati smisla samo ako upozorava na stvarnu vezu među dvjema pojavama, na vezu koja barem u jednom, ako ne u oba smjera, ostvaruje transfer.“ (Rojko, 2012, str. 118). To jest, korelacija ima smisla ako se oba povezana područja jedan bez drugoga ne mogu objasniti. Smatra da su umjetnička područja samostalna te nema potrebe povezivati s drugim područjem s kojim ne dijeli nikakvu povezanost i ovisnost. Prema navedenom „mogućnosti korelacije nastave glazbe s drugim predmetima krajnje ograničene i svode se isključivo na komparativne eksplikacije na razini stilskih, povijesnih, muzikoloških i etnomuzikoloških tema“ (Rojko, 2012, str. 118).

Korelacija ima utjecaj samo na motivaciju kod mlađih učenika, ali za samo glazbu je neznatna (Rojko, 2012). Trškan (2006) navodi kako se glazba može primjenjivati u nastavi. Glazba pobuđuje pozitivno raspoloženje učenika te se koristi kao zvučna pozadina za vrijeme odmora ili na početku nastavnog sata. Koristi se kao motivacija za obradu novoga sadržaja ili za ponavljanje gradiva. Glazba se može koristiti u kombinaciji s čitanjem teksta ili u određenim zadacima kao što je odgovaranje na pitanja. Jensen (2003) navodi nekolicinu prednosti u korištenju glazbe u neglazbenim predmetima, neki od njih su: pobuđuje

motivaciju, smiruje atmosferu i hiperaktivne učenike, potiče povezivanje, potiče zabavnu mentalnu usvojenost, aktivira misaoni dio mozga, povećava pažnju i koncentraciju te uklanja pritisak s nastavnika.

Vrkić – Dimić i Vidić (2015) navode da međupredmetna korelacija doprinosi ekonomičnosti, energičnosti i dinamičnosti nastave. Poučavanje, uz sadržajnu međupredmetnu korelaciju, temelji se na obrađivanju sadržaja kroz metode i specifičnosti dva ili više predmeta. Učenici povezuju sadržaje kroz različite predmete u logičku cjelinu, odnosno kako Jensen (2003) tvrdi da glazba razvija intelektualne (analiziranje, pamćenje) i motoričke (brzina, preciznost, koordinacija) sposobnosti. Prema Dobroti (2012) postoji dvije skupine korelacija u glazbenoj nastavi, to su izvanglazbena i unutarglazbena korelacija. Izvanglazbena korelacija odnosi se na povezivanje neglazbenih sadržaja ili malim dijelom glazbenih, ali opet su važne za nastavu glazbe. Unutarglazbena korelacija odnosi se na povezivanje glazbenih sadržaja te smatra se puno kvalitetnijom od izvanglazbene. Kako bi se ostvarila kvalitetna unutarglazbena korelacija potreban je kompetentan učitelj. Objašnjava ju na primjeru dvjema skladbama gdje učenici uočavaju mijenjanje tempa koji prikazuju crtežom. Tim načinom se ostvaruje strukturna korelacija s Likovnom kulturom.

Jensen (2003) ističe nekoliko primjera glazbe koja se koristi u nastavi. Klasičnu glazbu smatra kao najbolju za aktivno, odnosno dinamično, izlaganje određenih tema. Sporija glazba primjenjuje se za razmišljanje i opuštanje kojoj pripadaju zvukovi iz prirode. Popularna glazba koristi se za aktivne stanke koje su popraćene visokom razinom energije, za pozadinsku glazbu preporuča skladbe iz baroka koje imaju brži ritam. Popularne instrumentalne melodije koriste se za stanke protezanja ili za dobrodošlicu, to su većinom filmske teme ili teme televizijskih show programa. Kao zadnji primjer Jensen (2003) navodi specijalne efekte koji se odabiru ovisno o situaciji, na primjer snimljeni smijeh ili pljesak. Uz navedene primjere, ističe da se može dogoditi zasićenje glazbe te iz toga razloga glazba treba sadržavati 30% ili manje ukupnog vremena u razredu. Situacije u kojima se može koristiti su: kreativno rješavanje problema, za opuštanje, slavlja, uspjesi i pobjede, završni rituali, predstavljanje, za razmišljanje, grupno pjevanje, istezanje, tekstovi i kvizovi, vizualizacija, kreativno pisanje.

Šulentić Begić i Špoljarić (2011) provele su istraživanje koliko su glazbene aktivnosti zastupljene u neglazbenim predmetima u prva tri razreda primarnog obrazovanja. U neglazbene predmete su smjestile Hrvatski jezik, Matematiku, Prirodu i društvo, Tjelesnu i zdravstvenu kulturu i Likovnu kulturu. Glazbene aktivnosti najviše su zastupljene u drugom

razredu, zatim u prvom razredu. U nastavi Prirode i društva u 50 % nastavnih situacija uključuju se glazbene aktivnosti, zatim u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture (44 %) i u Hrvatskom jeziku (33 %). U slučaju predmeta Likovna kultura, sadržaji glazbene kulture uključeni su u obimu 33 %. Na satovima Matematike učiteljice nisu uključivale glazbene aktivnosti.

U nastavi Hrvatskog jezika glazbene aktivnosti primjenjuju se više u odnosu na druge aktivnosti tijekom sata. Na satovima Prirode i društva glazbene aktivnosti koristile su se u provođenju motivacije za obradu novog sadržaja, opuštanju te kao zvučna pozadina. Slično istraživanje provele su Radičević i Šulentić Begić (2010) te su dobile rezultate slične kao što su dobile Šulentić Begić i Špoljarić godinu dana kasnije. Tako je dvama istraživanjima potvrđeno da se na satu Tjelesne i zdravstvene kulture najviše koristi glazba, a na satu Matematike gotovo nikada. Rezultati istraživanja koje je provela Belošević (2019) upućuju da učitelji primarnog obrazovanja predmet Glazbenu kulturu najčešće povezuju s Likovnom kulturom (59 %), zatim Tjelesnom kulturom (50 %), Hrvatskim jezikom (46 %), Prirodom i društvom (44 %) te zadnje mjesto zauzima Matematika (7 %). Također, isti poredak predmeta je kada se odnosi na lakoću povezivanja Glazbene kulture s ostalim predmetima.

6. Nastava Prirode i društva

„Metodika nastave prirode i društva interdisciplinarno je znanstveno opredmećenje u kojem se proučavaju zakonitosti odgoja i obrazovanja sa stajališta nastave prirode i društva u osnovnoj školi.“ (De Zan, 1999, str. 4). Predmet Prirode i društva sadržajno je kompleksan jer su sadržaji uzeti iz prirodnih znanosti (fizike, kemije, biologije, geografije), društvenih znanosti (povijesti, sociologije) te ih posebnih znanosti (npr. prometne kulture). Svi navedeni sadržaji djetetu pružaju cjelovito znanje o svijetu i životu koji ga okružuje (De Zan, 1999). *Kurikulum za nastavni predmet Prirode i društva za osnovne škole u Republici Hrvatskoj*³ navodi da „znanja, vještine i stavovi stečeni u nastavnome predmetu Priroda i društvo omogućavaju učeniku bolje razumijevanje svijeta koji ga okružuje, lakše snalaženje u novim situacijama u prirodnome i društvenome okružju te donošenje odluka za osobnu dobrobit, dobrobit zajednice i prirode“ (Kurikulum PID, 2019, str.2).

Prema *Nastavnom planu i programu za Prirodu i društvo* zadaća učenika u predmetu Prirode i društva je: „*upoznati vlastitu ulogu kao i uloge drugih ljudi u neposrednom okruženju; upoznati svoje okruženje (obitelj, razred, školu, mjesto, zavičaj, državu); istraživati i upoznavati zavičajne posebnosti (kulturu, običaje i sl.); razvijati sposobnost snalaženja u prostoru i vremenu; otkrivati i upoznavati živu i neživu prirodu, njezinu raznolikost, povezanost i promjenljivost; oblikovati pozitivan vrijednosni odnos prema živim bićima i prirodi kao cjelini; razvijati poštovanje prema prirodnoj, kulturnoj i društvenoj sredini te odgovoran odnos prema okolišu; razvijati i sustavno unaprjeđivati zdravstveno-higijenske navike; biti osposobljen za pravilno i sigurno ponašanje u prometu (pridržavanje propisa); upoznati svoja prava i dužnosti i prava drugih ljudi u neposrednom okruženju.*“ (str. 1).

Kurikulumom PID (2019) određena su četiri koncepta: A: Organiziranost svijeta oko nas; B: Promjene i odnosi; C: Pojedinaac i društvo; D. domena: Energija. Organiziranost svijeta oko nas potiče na shvaćanje i razmišljanje da je čovjek društveno biće koji organizira život u različitim društvenim zajednicama. Promjene i odnosi obraća pažnju da čovjek svojim djelovanjem nerijetko radi na štetu prirode ostavljajući vidljive posljedice. Pojedinaac i društvo uče dijete da je čovjek društveno biće kojemu je temeljna zajednica obitelj, Energija ističe svoju važnost za život mnogih organizama i životnih procesa. Svaka domena sastoji se od manjih cjelina koje zajedno pomažu u razumijevanju sadržaja. Nastava Prirode i društva za prva tri razreda primarnog obrazovanja provodi se u 70 sati godišnje, odnosno dva sata tjedno.

³ Dalje u tekstu *Kurikulum* PID

U četvrtom razredu dodijeljen je još jedan sat tjedno više te se nastava provodi u 105 sati godišnje.

Teme koje su zastupljene u svakom razredu napisane su u *Nastavnom planu i programu* (2006) . U prvom razredu teme su: ja sam učenik, moja škola, život i rad u školi, snalazimo se u prostoru, članovi obitelji, život u obitelji, dom, odgovorno ponašanje u domu, mjesto u kojem živim, promet, ponašanje pješaka u prometu, put od kuće do škole, priroda se mijenja, zima, priroda se budi, bliži se ljeto, dan i doba dana, dani u tjednu, jučer-danas-sutra, osobna čistoća, zdravlje, čistoća okoliša, blagdani. Neki od tema u drugom razredu, a koji se nisu učili u prvom razredu, su: ponašanje u školi i odnosi među učenicima, kultura stanovanja, kućanski uređaji, zaštita od požara, zanimanja ljudi, kulturne ustanove, vode u zavičaju, prometni znakovi, prehrana, zdravstvene ustanove. Teme u trećem razredu se više odnose na geografiju i povijest: strane svijeta, stajalište i obzor, plan mjesta, zemljovid, izgled i vode zavičaja, pokusi, gospodarstvo i gospodarske djelatnosti, moja županija, moj zavičaj u prošlosti. U četvrtom razredu navedene teme su: uvjeti života (Sunce, voda, zrak, tlo), život biljaka i životinja, travnjak, šuma, more, ljudsko tijelo, Republika Hrvatska te brežuljkasti, nizinski, primorski i gorski krajevi Republike Hrvatske.

7. Povezanost sadržaja Glazbene kulture i Prirode i društva u prva tri razreda primarnog obrazovanja

Prema *Kurikulumu* (2019) predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost imaju širok spektar povezivanja s drugim predmetima i međupredmetnim temama. Sadržaje koje navodi u povezivanju Prirodoslovnog područja (Prirodom, Geografijom, Biologijom, Kemijom, Fizikom) su: odnos čovjeka, umjetnosti, kulture i prirode; povezanost estetike i ekologije; svijest o potrebi očuvanja kulturnog i umjetničkog nasljedstva; uspostavljanje višestrukih i raznolikih odnosa između prirodnih, društvenih i kulturnih dimenzija okoliša. Prema rezultatima istraživanja Belošević (2019) Glazbena kultura s Prirodom i društvom povezuje se najčešće u uvodnom dijelu sata (67 %), dvostruko manje u završnom dijelu sata (29,7 %), dok najmanje u glavnom dijelu sata (3,3 %). De Zan (1999) ističe da se nastava Prirode i društva povezuje s onim predmetima i mjestima gdje je prirodno da se pojavljuje. Na takav način uspostavlja se „koordinacija, dovodenje u suglasje, sadržaja pojedinih nastavnih predmeta“ (str. 74) te predmeti zadržavaju svoju samostalnost, iako su povezani u harmoničnu cjelinu. S obzirom na to da se preporuča sadržajna povezanost tijekom dana, koja djeci omogućava psihološko usmjerenje na određeni sadržaj, takav način povezivanja sadržaja pruža kvalitetniju i uspješniju te učinkovitiju nastavu.

U primarnom obrazovanju nastavu Prirode i društva moguće je povezati sa sadržajima drugih nastavnih predmeta. Nažalost, povezivanja se rijetko primjenjuju u praksi. Učitelji kao razloge navode „manjak vremena, slabu komunikaciju s kolegama i nedostatak didaktičko-metodičkih uputa“ (Kostović-Vranješ i Šolić, 2011, str. 214). Kostović-Vranješ i Šolić (2011) kao stvaran razlog navode nedovoljno osposobljene učitelje, to jest nedovoljno znanje posebice za složenije korelacije. Kada je učitelj spreman za rad i osposobljen rado pronalazi vrijeme i način da provede razne korelacije.

Tablica 1. Pregled analiziranih udžbenika

Naziv udžbenika	Izdavačka kuća	Autori udžbenika	Godina izdanja
<i>Moja glazba 1</i>	Alfa	Atanasov Piljek, D	2019
<i>Moja glazba 2</i>	Alfa	Atanasov Piljek, D	2020
<i>Moja glazba 3</i>	Alfa	Atanasov Piljek, D	2021
<i>Razigrani zvuci 1</i>	Školska knjiga	Jandrašek, V., Ivaci, J.	2022
<i>Razigrani zvuci 2</i>	Školska knjiga	Jandrašek, V., Ivaci, J.	2022
<i>Razigrani zvuci 3</i>	Školska knjiga	Jandrašek, V., Ivaci, J.	2022

<i>Glazbeni krug 1</i>	Profil Klett	Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Mamić, Ž	2020
<i>Glazbeni krug 2</i>	Profil Klett	Mamić, Ž., Janković, A., Ambruš-Kiš, R.	2020
<i>Glazbeni krug 3</i>	Profil Klett	Janković, A., Mamić, Ž., Ambruš-Kiš, R.	2020

U tablici 1. nalazi se pregled analiziranih udžbenika. Analiza je provedena prema trima različitim izdavačima, to su: Škola knjiga, Alfa i Profil Klett. Od navedenih izdavača promatrani su udžbenici za prva tri razreda primarnog obrazovanja. Povezanost Glazbene kulture i Prirode društva temelji se na odabranim sadržajima koji su zastupljeni prema *Kurikulumu PID (2019)* u udžbenicima u prva tri razreda primarnog obrazovanja. Sadržaji su: *godišnja doba, promet, moja zajednica, živa priroda i blagdani*.

7.1. Godišnja doba

7.1.1. Prvi razred

Prema *Kurikulumu* PID (2019) učenik prvog razreda određuje i imenuje godišnja doba opažajući organiziranost vremena, opisuje vremenske prilike za svako pojedino godišnje doba. Promatra, zapaža i opisuje promjene u životu biljaka, životinja i ljudi ovisno o godišnjem dobu.

Tablica 2. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za prvi razred

	Glazbeni krug 1	Moja glazba 1	Razigrani zvuci 1
Jesen	<i>Jesen je stigla</i> (Petar Stupel) <i>Mlinar Mišo</i> (Janez Bitenc) <i>Na kiši</i> (Staniša Korunović)	<i>Jesen</i> (Hristo Nedjalkov) <i>Kišica</i> (Vera Gerčik)	<i>Mlin</i> (Janez Bitenc) <i>Evo nama jeseni</i> (nepoznat autor) <i>Što je to kiša?</i> (Štefica Đuričić) <i>Kiša (brojalica)</i> <i>Kiša pada (brojalica)</i>
Zima	<i>Padaj, padaj snježiću</i> (Dragutin Basrak) <i>Zeko i potočić</i> (Branimir Mihaljević)	<i>Pahuljice</i> (Hristo Nedjalkov)	<i>Pahuljice</i> (Hristo Nedjalkov)
Proljeće	<i>Veselo, veselo</i> (Đuro Pavlović)	<i>Zvončić u proljeće</i> (Makso Pirnik)	<i>Zvončić u proljeće</i> (Makso Pirnik)

Iz tablice 2. vidljiva je podjela pjesama prema godišnjim dobima. *Razigrani zvuci 1* (2022) imaju najviše posvećenih pjesama i brojalica za godišnja doba, točnije najviše posvećenih za jesen. Slijedi *Glazbeni krug 1* (2020) sa sveukupno šest pjesama. Najmanje zastupljenih pjesama na temu godišnja doba ima radni udžbenik *Moja glazba 1* (2019), svega četiri pjesme.

7.1.2. Drugi razred

Učenici drugoga razreda prema *Kurikulumu* PID (2019) uspoređuju pojedine karakteristike za svako godišnje doba, na primjer duljina dana i noći, promjene u životu

biljaka i životinja. Preporuča se vođenje dnevnika u kojemu se bilježe promatrani biljni i životinjski svijet za svako godišnje doba.

Tablica 3. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za drugi razred

	Glazbeni krug 2	Moja glazba 2	Razigrani zvuci 2
Jesen	<i>Jesenska pjesma</i> (Vladimir Stojanov) <i>Listopad u gradu</i> (Stanislav Femenić)	<i>Jesen je došla</i> (Petar Stupel) <i>Molba gljive muhare</i> (Marija Matanović)	<i>Jesenska pjesma</i> (Vladimir Stojanov) <i>Molba gljive muhare</i> (Marija Matanović) <i>Gdje je onaj cvijetak žuti</i> (Giovanni Battista Pergolesi)
Zima	<i>Pahuljice</i> (Hristo Nedjalkov) <i>Snjegović</i> (Mario Bogliuni)	<i>Ide zima</i> (Marija Matanović)	<i>Ide zima</i> (Marija Matanović)
Proljeće	<i>Proljetna pjesma</i> (Zlatko Špoljar) <i>Kukavica</i> (Austrija)	-	<i>Gle, stiže svibanj</i> (Nizozemska)
Ljeto	<i>Matestral</i> (Ivkica Stamać)	<i>Maestral</i> (Ivkica Stamać)	-

Iz tablice 3. vidljivo je proširivanje godišnjih doba u odnosu na tablicu 1. Učenici u udžbeniku *Glazbeni krug 2* (2020) upoznaju pjesme za svako pojedino godišnje doba. U *Mojoj glazbi 2* (2021) izostavljene su pjesmice za proljeće dok u *Razigranim zvucima 2* (2022) nedostaje pjesma za godišnje doba ljeto.

7.1.3. Treći razred

U prva dva razreda učenici su učili o godišnjim dobima i njihovom utjecaju na biljke, životinje i ljude. U trećem razredu poučavaju se o osnovnim obilježjima živih bića, vrstama životinja i biljaka prema određenim kriterijima. Također, opisuju i uspoređuju vremenske pojave (snijeg, mraz, inje) (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 4. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za treći razred

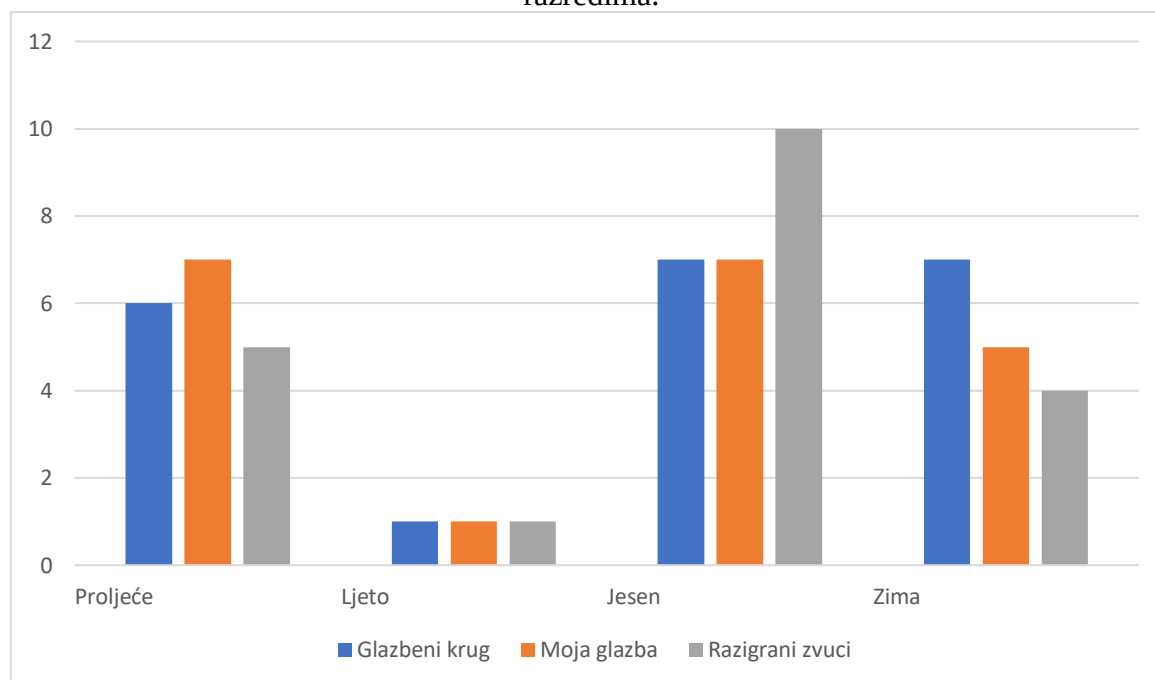
	Glazbeni krug 3	Moja glazba 3	Razigrani zvuci 3
Jesen	<i>Žuta pjesma</i> (Ivica Šimić - Anto Gardaš) <i>Jesensko lišće</i> (Camilla Daring)	<i>Žuta pjesma</i> (Ivica Šimić - Anto Gardaš) <i>Tri listića</i> (Španjolska) <i>Gdje je onaj cvijetak žuti</i> (Giovanni Battista Pergolesi)	<i>Žuta pjesma</i> (Ivica Šimić - Anto Gardaš) <i>Tri listića</i> (Španjolska)
Zima	<i>Saonice male Sanje</i> (Rajko Ečimović) <i>Zima</i> (Jelica Lulić) <i>Fum, fum, fum</i> (Španjolska)	<i>Saonice male Sanje</i> (Rajko Ečimović) <i>Zima</i> (Jelica Lulić) <i>Zeko i potočić</i> (Branimir Mihaljević)	<i>Saonice male Sanje</i> (Rajko Ečimović) <i>Pada snijeg</i> (Marija Matanović)
Proljeće	<i>Ode zima</i> (Švicarska) <i>Dobro jutro</i> (Arsen Dedić) <i>U proljeće</i> (Veljko Đorđević)	<i>Ode zima</i> (Švicarska) <i>Proljeće u srcu</i> (Marija Matanović) <i>Čežnja za proljećem</i> (Wolfgang Amadeus Mozart) <i>Dobro jutro</i> (Arsen Dedić) <i>Proljeće u šumi</i> (Finska) <i>Proljetno kolo</i> (narodna)	<i>Ode zima</i> (Švicarska) <i>Proljeće u srcu</i> (Marija Matanović) <i>Čežnja za proljećem</i> (Wolfgang Amadeus Mozart)

Ljeto	-	-	<i>Maestral</i> (Ivkica Stamać)
-------	---	---	---------------------------------

Iz tablice 4. moguće je vidjeti da *Moja glazba 3* (2020) ima najveći opseg pjesama za proljeće u odnosu na ostale udžbenike, ali i razrede. *Razigrani zvuci 3* (2022) u trećem razredu imaju pjesmu *Maestral* koja pripada godišnjem dobu ljetu, a koju su ostali udžbenici imali u drugom razredu. Pjesme *Žuta pjesma*, *Saonice male Sanje* i *Ode zima* pojavljuju se u sva tri navedena udžbenika.

U svim navedenim udžbenicima nalazi se količinski podjednak broj pjesama na temu godišnjih doba. Neke pjesme pojavljuju se u istom razredu u svim udžbenicima (*Žuta pjesma*, *Ode zima* i *Saonice male Sanje*), dok neke samo u jednom udžbeniku (*Fum, fum, fum*, *Proljetno kolo*).

Grafikon 1. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesma po godišnjim dobima i razredima.

U grafikonu 1. vidi se usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama po godišnjim dobima u prva tri razreda primarnog obrazovanja. Svi analizirani udžbenici imaju sveukupno jednu pjesmu za godišnje doba ljetu. Udžbenici izdavača Školske knjige (*Razigrani zvuci*) imaju najviše zastupljenih pjesama koje pjevaju o jeseni, njih deset. O proljeću najviše pjesama sadrže udžbenici izdavača Alfa (*Moja glazba*), sveukupno 7 pjesama. Isti navedeni

udžbenici zajedno s izdavačem Profil Klett (*Glazbeni krug*) dijele isti broj pjesama koje pjevaju o jeseni, njih sedam.

7.2. Promet

7.2.1. Prvi razred

Učenici prvoga razreda uče o prometu kao organizaciji koju čine prometnice, pješaci, vozači i prometni znakovi. Uočavaju prometna pravila u svojoj neposrednoj okolini te sami izrađuju prometna pravila ili sredstva. Uče odgovornom i savjesnom ponašanju u prometu. Stečena znaju primjenjuju u svome neposrednom okružju doma i škole (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 5. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za prvi razred

<i>Glazbeni krug1</i>	<i>Moja glazba 1</i>	<i>Razigrani zvuci 1</i>
<i>Semafor</i> (Ljiljana Goran)	<i>Semafor</i> (Ljiljana Goran)	-

Tablica 5. prikazuje podjelu pjesama koje govore o prometu. U udžbeniku *Glazbeni krug 1* (2020) treća pjesma po redu je pjesma *Semafor*, koja se, također, nalazi u udžbeniku *Moja glazba 1* (2019). U Razigranim zvucima 1 (2022) nema niti jedne pjesme koja govori o prometu.

7.2.2. Drugi razred

Prema Kurikulumu PID (2019) učenik drugoga razreda opisuje važnost organizacije prometa u svome okružju. Također, samostalno uočava pješačke prijelaze i razlikuje važne prometne znakove. Razlikuje i razvrstava prijevozna sredstva te istražuje vrste prometa u svome zavičaju.

Tablica 6. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za drugi razred

<i>Glazbeni krug 2</i>	<i>Moja glazba 2</i>	<i>Razigrani zvuci 2</i>
<i>Tramvaj – auto – vlak</i> (Maria Cukierowna) <i>Uspinjača</i> (Marija Matanović)	<i>Tramvaj</i> (Ljiljana Goran)	-

Tramvaj juri (brojalica)		
--------------------------	--	--

Iz tablice 6. vidljivo je da se pjesma *Tramvaj* nalazi u *Mojoj glazbi 2* (2021). U *Glazbenom krugu 2* (2020) uvrštene su dvije pjesme tematski vezane za promet, to su *Tramvaj - auto - vlak* i *Uspinjača* te jedna brojalica naziva *Tramvaj juri*. Kao u prvom razredu tako i u drugom razredu nema pjesama o navedenoj temi u *Razigranim zvucima 2* (2022).

7.2.3. Treći razred

Učenici trećega razreda opisuju prometnu povezanost zavičaja. Povezuje vrste prometne povezanosti naučene u drugom razredu te uočava i razlikuje vrste prometnica u zavičaju te prometnu povezanost zavičaja. U kontekstu gospodarskih djelatnosti, također, spominje se promet kao karakteristična djelatnost zavičaja (Kurikulum PID, 2019).

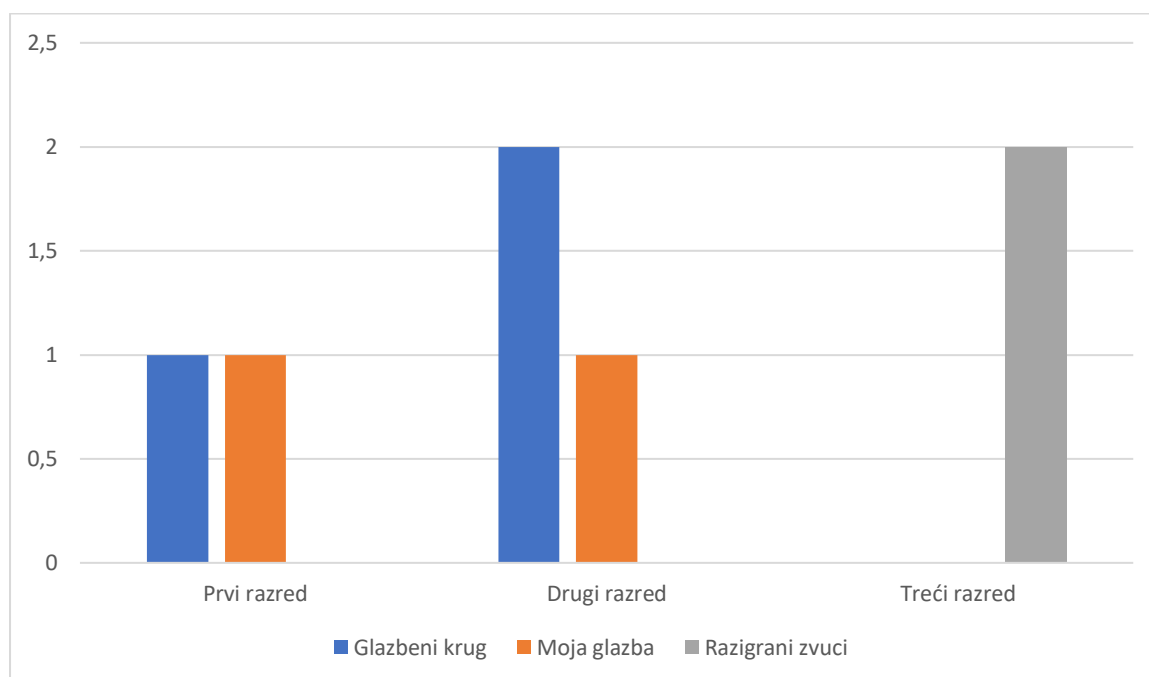
Tablica 7. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za treći razred

Glazbeni krug 3	Moja glazba 3	Razigrani zvuci 3
-	-	<i>Kočija</i> (Indonezija) <i>Juri, juri vlak</i> (Tihomir Rožmarić)

Tablica 7. prikazuje da u udžbenicima *Moja glazba 3* (2021) i *Glazbenom krugu 3* (2020) nema pjesama na temu prometa. U *Razigranim zvucima 3* (2022) pojavljuju se dvije pjesme, to su *Kočija* i *Juri, juri vlak*.

Analizirajući zastupljenost pjesama na temu prometa možemo zaključiti da *Razigrani zvuci 1 i 2* (2022) nemaju pjesama. *Glazbeni krug 1* (2020) i *Moja glazba 1* (2019) nude pjesmu *Semafor*. U drugom razredu *Glazbeni krug 2* (2020) ima dvije pjesme (*Tramvaj – auto – vlak*, *Uspinjača* i jednu brojalicu (*Tramvaj juri*), a *Moja glazba 2* (2021) ima jednu pjesmu (*Tramvaj*). U trećem razredu pojavljuju se dvije pjesme u *Razigranim zvucima 3* (2022) (*Kočija* i *Juri, juri vlak*), a u preostala dva udžbenika nema pjesama o prometu.

Grafikon 2. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesma o prometu po razredima.

Grafikon 2. prikazuje zastupljenost pjesama koje govore o prometu po razredima i promatranim udžbenicima za prva tri razreda primarnog obrazovanja. Udžbenici naziva *Razigrani zvuci* nemaju nijednu pjesmu u prvom i drugom razredu koja bi se mogla povezati s temom promet. Najviše zastupljenih pjesama imaju udžbenici *Glazbeni krug*, jednu u prvom razredu i dvije u drugom razredu. U prvom i drugom razredu po jednu pjesmu imaju udžbenici *Moja glazba* te s time zauzimaju drugo mjesto po zastupljenosti pjesama o prometu u promatranim udžbenicima.

7.3. Moja zajednica

7.3.1. Prvi razred

Prema *Kurikulumu* PID (2019) učenici prvoga razreda obrađuju temu zajednice kao cjelinu koju čini pojedinac i ostali ljudi u okruženju kojem boravi. Stoga učenik uočava i opisuje posebnosti zajednice, svoju ulogu kao pojedinca i ulogu drugih osoba u zajednici. Zajednica podrazumijeva obitelj, školu i razrednu zajednicu. Uspoređuje organiziranost različitih zajednica u neposrednom okružju. Učenike se poučava o njihovim pravima i dužnostima i lijepom ponašanju te posljedicama, ukoliko se ona ne poštuju.

Tablica 8. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za prvi razred

Glazbeni krug 1	Moja glazba 1	Razigrani zvuci 1
<i>Mi smo djeca vesela</i> (Slavonija)	<i>Himna prvoškolaca</i> (Stjepan Mikac) <i>Mi smo djeca vesela</i> (Slavonija)	<i>Mi smo đaci veseljaci</i> (Robert Boldižar) <i>Četiri čarobne riječi</i> (Aleksandar Kalmar)

Iz tablice 8. vidljivo je da *Razigrani zvuci 1* (2022) u popisu pjesama imaju dvije pjesme koje sadržajno odgovaraju temi zajednica, to su *Mi smo đaci veseljaci* i *Četiri čarobne riječi*. U *Glazbenom krugu 1* (2020) nalazi se pjesma *Mi smo djeca vesela*. Pjesme *Himna prvoškolaca* i *Mi smo djeca vesela* nalaze se u udžbeniku *Moja glazba 1* (2019).

7.3.2. Drugi razred

Učenici drugoga razreda proširuju dosadašnje znanje o zajednici učeći organiziranost obiteljske zajednice. Razvijaju spoznaju o sebi kao pojedincu te ulogu pojedinca i zajednice na osobni razvoj. Opisuju i raspravljaju o važnosti odgovornoga ponašanja u zajednici te posljedice koje mogu proteći ukoliko se pravila ne poštuju (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 9. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za drugi razred

Glazbeni krug 2	Moja glazba 2	Razigrani zvuci 2
<i>Išli smo u školicu</i> (narodna) <i>Moj dom</i> (narodna) <i>Pismo majci</i> (Sergej Aleksandrovič Jesenjin) <i>Kolo</i> (tradicijska)	<i>Limači</i> (Marija Matanović) <i>Dom</i> (Jakov Gotovac) <i>Zapjevajmo složno svi</i> (Lovro Županović) <i>Pred majčinom slikom</i> (Josip Kaplan)	<i>Limači</i> (Marija Matanović) <i>Dom</i> (Jakov Gotovac) <i>Čemu služe roditelji</i> (Arsen Dedić) <i>Majka</i> (Ivica Stamać)

U udžbeniku *Razigrani zvuci 2* (2022) nalaze se pjesme *Limači*, *Čemu služe roditelji*, *Majka* i *Dom*. Pjesme *Limači* i *Dom*, također, pojavljuju se u udžbeniku *Moja glazba 2* (2019). U istom udžbeniku pojavljuju se pjesme *Zapjevajmo složno svi* i *Pred majčinom slikom*. U *Glazbenom krugu 2* (2019) nalaze se pjesme *Išli smo u školicu*, *Pismo majci*, *Moj dom* i *Kolo*.

7.3.3. Treći razred

Učenici trećeg razreda, u odnosu na prvi i drugi razred, uče o organiziranosti lokalne zajednice. Opisuju i prikazuju lokalnu zajednicu na planu mjesta i geografskoj karti. Prepoznaju povezanost prirodno i društveno (zajednica i okoliš) okruženje s gospodarstvom zavičaja. Navodi prednosti i nedostatke navedene povezanosti te predlaže svoja inovativna rješenja za poboljšanje života u zajednici (Kurikulum PID, 2019).

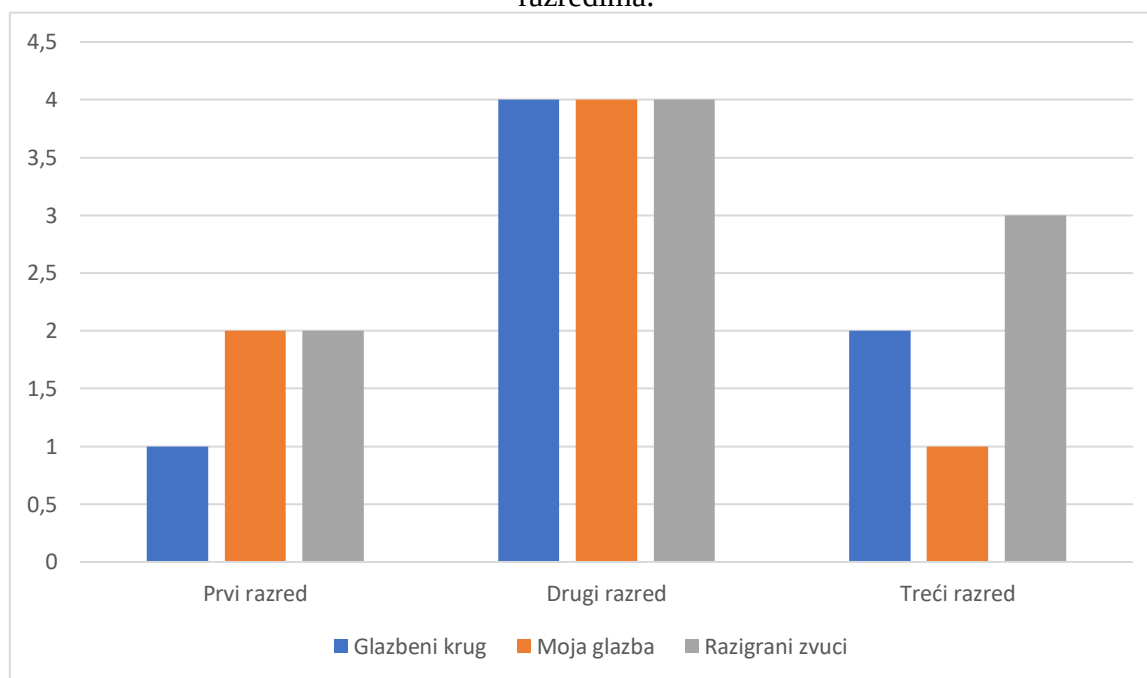
Tablica 10. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za treći razred

Glazbeni krug 3	Moja glazba 3	Razigrani zvuci 3
<i>Himna zadrugara</i> (Arsen Dedić) <i>Lijepa naša domovino</i> (Antun Mihanović)	<i>Prijateljstvo pravo</i> (Njemačka)	<i>Himna zadrugara</i> (Arsen Dedić) <i>Lijepa naša domovino</i> (Antun Mihanović) <i>Ima jedan razred</i> (Stjepan Jakševac)

Tablicom 10. prikazano je da pjesme *Himna zadrugara* i *Lijepa naša domovino* se pojavljuju u *Razigranim zvucima 3* (2022) i *Glazbenom krugu 3* (2020). U udžbeniku *Moja glazba 3* (2019) pojavljuje se pjesma *Prijateljstvo pravo*. U udžbeniku *Razigrani zvuci 3* (2022) pojavljuje se pjesma *Ima jedan razred*.

U prvom i drugom razredu pjesme iz udžbenika Glazbene kulture mogu se koristiti u svim etapama sata Prirode i društva. Izdvojene pjesme u trećem razredu nisu povezane sa samim sadržajem nastave Prirode i društva jer se uči lokalna zajednica o kojoj nema pjesama u promatranim udžbenicima. Unatoč tomu, izdvojene su pjesme o zajednici i prijateljstvu koje se mogu koristiti u motivaciji ili kao ponavljanje prethodno naučenog sadržaja.

Grafikon 3. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o mojoj zajednici i razredima.

Grafikon 3. jasno prikazuje da sva tri promatrana udžbenika, za prva tri razreda primarnog obrazovanja, najviše zastupljenih pjesama imaju u drugom razredu, njih četiri. Udžbenici *Razigrani zvuci* sadrže tri pjesme u trećem razredu, te dvije u prvom razredu. Dvije pjesme u prvom razredu, također, imaju udžbenici *Moja glazba*. Dvije pjesme sadrže udžbenici *Glazbeni krug* u trećem razredu i jednu u prvom razredu.

7.4. Živa priroda

7.4.1. Prvi razred

Prema *Kurikulumu* PID (2019) učenici prvoga razreda uče razliku između žive i nežive prirode, to jest raspoznaju obilježja bića i svojstva tvari. Povezuju promjenu i utjecaj godišnjih doba na biljke i životinje. Stoga se poučava o pticama selicama te brizi zimi o pticama stanaricama.

Tablica 11. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u prvom razredu

	Glazbeni krug 1	Razigrani zvuci 1	Moja glazba 1
Biljke	-	<i>Zvončić u proljeće</i> (Makso Pirnik)	<i>Zvončić u proljeće</i> (Makso Pirnik) <i>Ja posijah repu</i> (Posavina)

Životinje	<i>Vučja želja</i> (Marija Matanović) <i>Dijete pjeva</i> (Primož Ramovš) <i>Veseljak</i> (Zlatko Špoljar) <i>Jeste l' ikad čuli to?</i> (Slavonija) <i>Zeko moj</i> (nepoznat autor) <i>Pilići</i> (Modest Petrovič Musorgski) <i>Pod kamenom rak stanuje</i> (nepoznat autor)	<i>Vučja želja</i> (Marija Matanović) <i>Životinjski glasovi</i> (Švedska) <i>Mravlja koračnica</i> (nepoznat autor) <i>Nije lako bubamarcu</i> (Arsen Dedić) <i>Čudo</i> (Radovan Mikić) <i>Magarac i kukavica</i> (Andre-Ernest-Modeste Gretry)	<i>Vučja želja</i> (Marija Matanović) <i>Dijete pjeva</i> (Primož Ramovš) <i>Veseljak</i> (Zlatko Špoljar) <i>Pjevaj mi, pjevaj, sokole</i> (Lika) <i>Zeko pleše</i> (Josip Kaplan)
-----------	---	--	---

Iz tablice 11. vidljiva je podjela žive prirode na biljke i životinje. U *Glazbenom krugu 1* (2019) nema pjesama koje bi se mogle povezati sa sadržajem biljaka koji se poučava u nastavi Prirode i društva u prvome razredu. U ostala dva udžbenika pojavljuje se pjesma *Zvončić u proljeće* koja je karakteristična proljetna pjesma kako joj i sam naziv govori. Uveliko više pojavljuju se pjesme koje govore o životinjama i njihovim raznim šaljivim pustolovinama. Učenici mogu naučiti o raznim životinjama kao što je vuk, razne ptice, mrav ili magarac. U prilogu 4. nalaze se notni zapisi pjesama *Zvončić u proljeće* i *Vučja želja*.

7.4.2. Drugi razred

U drugome razredu učenici uče podjelu biljaka i životinja iz svoga okoliša prema zajedničkim karakteristikama koje dijele. Odnosno, promatraju se biljke prema obliku lista i boji cvijeta. Raspoznaju voće i povrće i žitarice. Preporuča se sadnja sadnica biljke ili sijanja sjemena biljaka te njihovo promatranje u rastu i razvoju. Uočavaju karakteristike životinja prema načinu kretanja (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 12. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u drugom razredu

	Glazbeni krug 2	Razigrani zvuci 2	Moja glazba 2
Biljke	<i>Savila se b'jela loza vinova</i> (Bilogora)	<i>Molba gljive muhare</i> (Marija Matanović)	<i>Savila se b'jela loza vinova</i> (Bilogora) <i>Molba gljive muhare</i> (Marija Matanović) <i>Ja posijah lan</i> (Moslavina)
Životinje	<i>Kukavica</i> (Austrija) <i>Pjevala je ptica kos</i> (tradicijska) <i>Izgubljeno pile</i> (Vladimir Tomerlin)	<i>Bingo</i> (Amerika) <i>Veselje ptica</i> (Njemačka) <i>Pjevaj mi, pjevaj, sokole</i> (Lika)	<i>Kukavica</i> (Austrija) <i>Jedna vrana gakala</i> (Hrvatska) <i>Lovcu</i> (Marija Matanović) <i>Bingo</i> (Amerika) <i>Zeko pleše</i> (Josip Kaplan) <i>Žabe</i> (Vladimir Tomerlin)

U tablici 12. mogu se vidjeti pjesme koje se nalaze u pojedinim udžbenicima u drugom razredu. *Glazbeni krug 2* (2020) sadrži jednu pjesmu o biljkama (*Savila se b'jela loza vinova*) te tri pjesme o životinjama (*Kukavica*, *Pjevala je ptica kos*, *Izgubljeno pile*). *Razigrani zvuci 2* (2022) imaju pjesmu *Molba gljive muhare* za biljke te *Bingo*, *Veselje ptica*, *Pjevaj mi, pjevaj sokole* za životinje. *Moja glazba 2* (2021) sadrži najviše primjera pjesama, u odnosu na ostale analizirane udžbenike.

7.4.3. Treći razred

Učenici trećega razreda uočavaju i razvrstavaju biljke iz zavičaja prema određenim kriterijima (vazdazelene, drvenaste, zeljaste). U prepoznavanje biljaka prema određenim kriterijima pomaže poznavanje osnovnih dijelova biljaka i njihove uloge. Životinje, također,

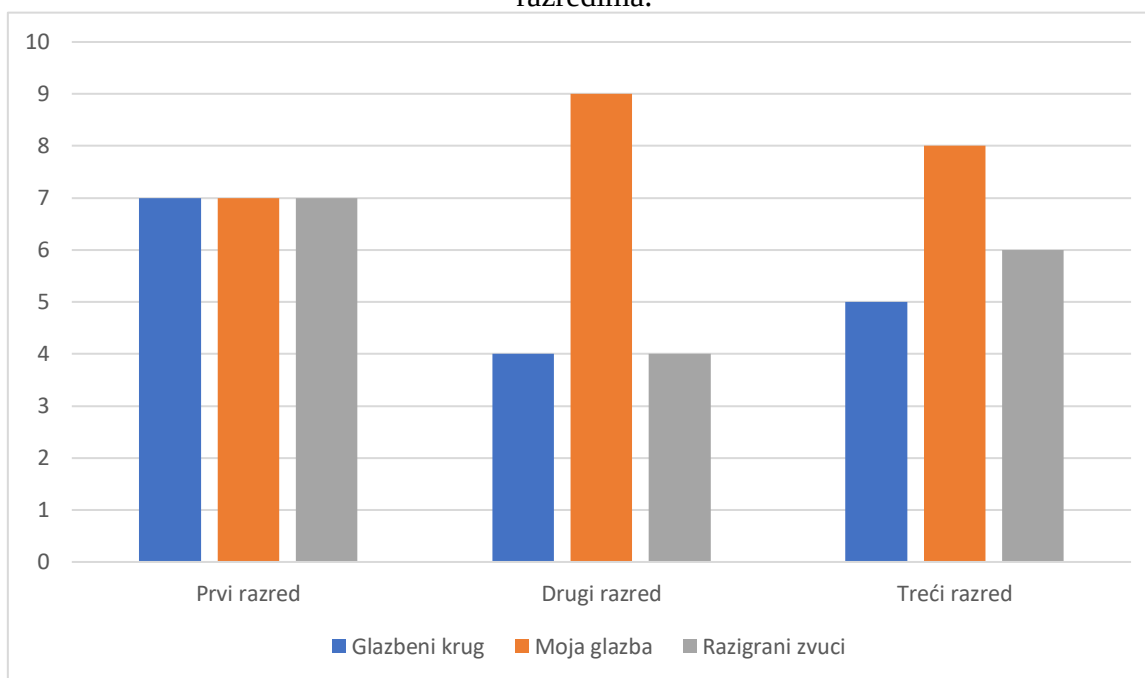
razvrstavaju prema određenim skupinama kao što su mesožderi, biljožderi ili svežderi. Prepoznaju biljke i životinje u vodama u njihovom okruženju te promatraju ovisnost biljnog i životinjskog svijeta i čovjeka. Obraća se pažnja na odgovorno ponašanje prema biljkama i životinja u prirodi te procjenjuju utjecaj čovjeka na njih (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 13. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u trećem razredu

	Glazbeni krug 3	Razigrani zvuci 3	Moja glazba 3
Biljke	<i>Jesensko lišće</i> (Camilla Doring)	<i>Tri listića</i> (Španjolska) <i>Ja posijah repu</i> (Posavina)	<i>Tri listića</i> (Španjolska) <i>Gdje je onaj cvijetak žuti</i> (Giovanni Battista Pergolesi) <i>Proljeće u šumi</i> (Finska)
Životinje	<i>Ftiček veli</i> (Međimurje) <i>Magarac i kukavica</i> (Andre-Ernest-Modeste Gretry) <i>Ode zima</i> (Švicarska) <i>Žabe</i> (Vladimir Tomerlin)	<i>Jutro na farmi</i> (Amerika) <i>Lovcu</i> (Marija Matanović) <i>Ode zima</i> (Švicarska) <i>Proljeće u srcu</i> (Marija Matanović)	<i>Ftiček veli</i> (Međimurje) <i>Gle, ide jež</i> (Zlatko Grgošević) <i>Ćuk sedi</i> (Međimurje) <i>Proljeće u srcu</i> (Marija Matanović) <i>Zekini jadi</i> (Alfi Kabiljo)

U tablici 13. vidljive su pjesme koje se nalaze u udžbenicima za treći razred. Za temu životinje u svim udžbenicima nalazi se podjednak broj pjesama. Za temu biljke nalazi pjesma *Jesensko lišće* u *Glazbenom krugu 3* (2020), pjesme *Tri listića* i *Ja posijah repu* u *Razigranim zvucima 3* (2022) te pjesme *Tri listića*, *Gdje je onaj cvijetak žuti* i *Proljeće u šumi* u *Mojoj glazbi 3* (2020).

Grafikon 4. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o živoj prirodi i razredima.

Iz grafikona 4. vidljiva je zastupljenost pjesama koje govore o živoj prirodi za prva tri razreda primarnog obrazovanja. Sveukupno najviše pjesama sadrže udžbenici *Moja glazba*, čak devet u drugom razredu. Svi udžbenici imaju po sedam pjesama u prvom razredu. U trećem razredu najviše pjesama o živoj prirodi ima udžbenik *Moja glazba*, sveukupno 8. Najmanje pjesama o živoj prirodi imaju udžbenici *Glazbeni krug*, četiri u drugom razredu i tri u trećem razredu.

7.5. Blagdani

7.5.1. Prvi razred

Prema Kurikulumu PID (2019) učenici prvoga razreda sudjeluju u obilježavanju raznih događaja, praznika i blagdana.

Tablica 14. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za prvi razred

Glazbeni krug 1	Moja glazba 1	Razigrani zvuci 1
<i>Sveti Niko sv'jetom šeta</i> (s. Lujza Kozinović) <i>Spavaj, mali Božiću</i> (Bačka) <i>Novogodišnja pjesma</i> (Petar Stupel)	<i>Sveti Niko</i> (s. Lujza Kozinović) <i>Spavaj, mali Božiću</i> (Bačka)	<i>U ponoć zvonce malo</i> (tradicijska)

Blagdani koji se nalaze u udžbenicima za Glazbenu kulturu u prvom razredu mogu se pronaći u svim udžbenicima. U tablici 14. vidljivo je da jednu blagdansku pjesmu ima *Razigrani zvuci 1* (2022) naziva *U ponoć zvonce malo*. Pjesme *Sveti Niko* i *Spavaj, mali Božiću* nalaze se u *Mojoj glazbi 1* (2019). U *Glazbenom krugu 1* (2020) nalaze se tri pjesme naziva *Sveti Niko sv'jetom šeta*, *Spavaj, mali Božiću* i *Novogodišnja pjesma*.

7.5.2. Drugi razred

U korelaciji sa sadržajima o snalaženju u vremenu učenici bilježe blagdane i važne datume u kalendar i vremensku crtu. Osmišljavaju i predlažu načine kako obilježiti pojedine blagdane (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 15. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za drugi razred

Glazbeni krug 2	Moja glazba 2	Razigrani zvuci 2
<i>Djetešce nam se rodilo</i> (božićna tradicijska) <i>Dobra vam večer, Japica</i> (Hrvatsko zagorje)	<i>Djetešce nam se rodilo</i> (božićna tradicijska) <i>Novogodišnja pjesma</i> (Petar Stupel)	<i>Okitimo grančice</i> (Wales) <i>Nebo daj oku</i> (božićna tradicijska) <i>Raj se otvorio</i> (božićna tradicijska)

Iz tabličnog prikaza moguće je vidjeti da udžbenik *Razigrani zvuci 2* imaju tri pjesme koje se zovu *Okitimo grančice*, *Nebo daj oku* i *Raj se otvorio*. Pjesme *Djetešce nam se rodilo* i *Dobra vam večer, Japica* sadrži *Glazbeni krug 2*. *Moja glazba 2* (2021) sadrži, također, pjesmu *Djetešce nam se rodilo*, ali i *Novogodišnju pjesmu*.

7.5.3. Treći razred

Učenici ne uče ništa novo od naučenoga u prvom i drugom razredu. Sudjeluju u svojoj zajednici za obilježavanje Božićnih, Novogodišnjih i drugih blagdana (Kurikulum PID, 2019).

Tablica 16. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za treći razred

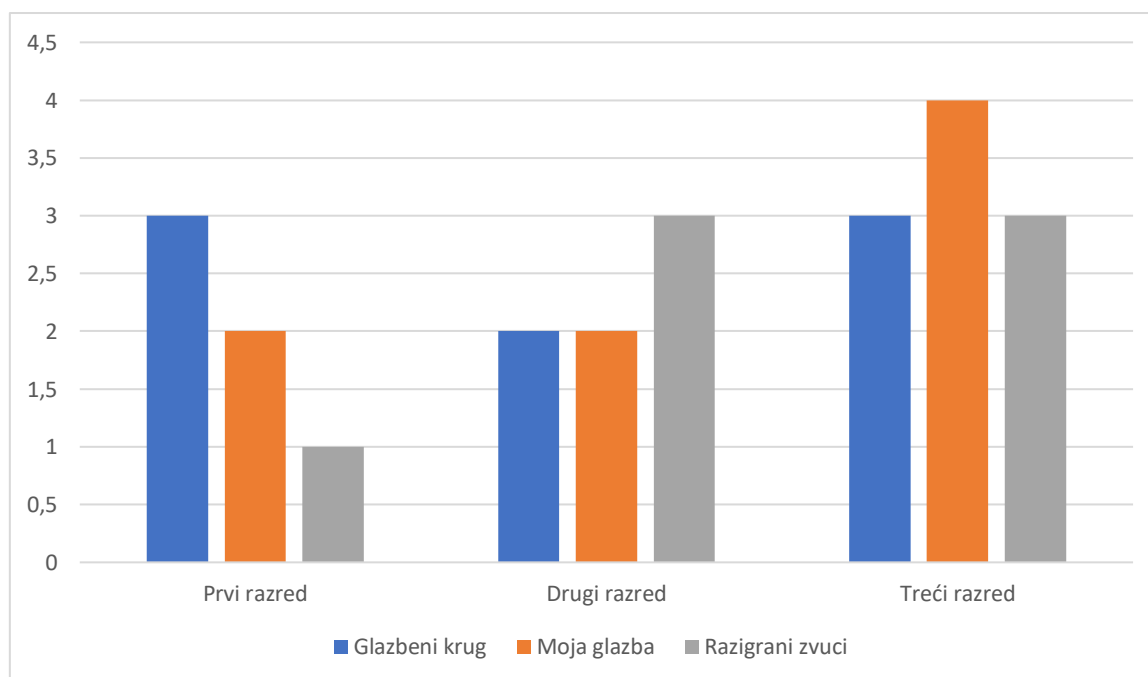
Glazbeni krug 3	Moja glazba 3	Razigrani zvuci 3
<i>Čirići dajćido</i> (nepoznat autor)	<i>Okitimo dom</i> (Wales) <i>O, pastiri, čudo novo</i>	<i>Visom leteć'</i> (adventska tradicijska)

<i>Fum, fum, fum</i> (Španjolska) <i>Sretna nova godina</i> (Arsen Dedić)	(Hrvatska) <i>Zvončići</i> (James Pierpoint) <i>Sretna nova godina</i> (Arsen Dedić)	<i>O, pastiri, čudo novo</i> (božićna tradicijska) <i>Sretan Božić</i> (Bob Heatlie)
--	--	--

U tablici 16. navedene su pjesme koje se nalaze u *Glazbenom krugu 3* (2020), to su: *Čirići dajćido*, *Fum, fum, fum* i *Sretna nova godina*. Tri pjesme sadrži i udžbenik *Razigrani zvuci 3* (2022) to su: *Visom leteć'*, *O, pastiri, čudo novo* i *Sretan Božić*. Pjesme *Okitimo dom*, *O, pastiri, čudo novo*, *Zvončići* i *Sretna nova godina* sadrži udžbenik *Moja glazba 3* (2020).

Analizom spomenutih udžbenika uočeno je kako ni jedan udžbenik nema pjesama za blagdan Uskrs. Podjednaki broj pjesama sadrže svi udžbenici za blagdan Božić. Udžbenici izdavača Alfa (*Moja glazba 2* (2021) i *Moja glazba 3* (2020) sadrže pjesme prigodne za Novu godinu.

Grafikon 5. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o blagdanima i razredima.

Grafikonom 5. prikazana je zastupljenost pjesama koje govore o blagdanima po razredima za prva tri razreda primarnog obrazovanja. U prvom razredu najmanje pjesama, samo jednu, o blagdanima sadrži udžbenik *Razigrani zvuci*. Istoimeni udžbenici sadrže po tri pjesme u drugom i trećem razredu. Udžbenik *Moja glazba* ima sveukupno najveći broj

pjesama, njih četiri, u odnosu na ostale udžbenike u trećem razredu. *Glazbeni krug* isti broj pjesama, sveukupno tri, sadrži u prvom i trećem razredu, dok je u drugom za broj manje, odnosno dvije pjesme.

8. Zaključak

Uspješna nastava glazbe učeniku izaziva neotkrivenu ljubav, potrebu za stvaranje glazbe te kriterije za vrednovanje bilo kojeg glazbenog stvaralaštva (Dobrota, 2012). Uz nastavu glazbe neposredno se vežu i neglazbeni predmeti. Glazba stvara ugodnu razrednu atmosferu, potiče motivaciju, opuštanje i zabavu. Stoga se može koristiti u svim etapama svih predmeta. Glazba se smatra moćnim načinom učenja (Jensen, 2003). Oprečno stajalište ima Rojko (1996) koji ističe da je glazba autonomna umjetnost te da se ne može koristiti na puno načina u drugim nastavnim predmetima. Smatra da umjetnička područja nema potrebe povezivati s drugima s kojima nema nikakvu povezanost.

U radu je objašnjeno na koji način se mogu povezati sadržaji Glazbene kulture i sadržaji Prirode i društva. Za svaki odabrani nastavni sadržaj iz Prirode i društva postoje pjesme u promatranim udžbenicima. Najviše zastupljenih pjesama u analiziranim udžbenicima su pjesme čiji sadržaj govori o *godišnjim dobima*, njih četrdeset. Za samo broj manje, trideset i devet, čine pjesme o *živoj prirodi*, odnosno biljkama i životinjama. Zatim je sadržaj o *blagdanima* o kojima je dvadeset pjesama, bilo za Božić ili Novu godinu. Slijedeća tematska cjelina, od osamnaest pjesama, sačinjava *moja zajednica*. Posljednja, sa samo sedam pjesama je tema o prometu. Svaka izdvojena pjesma iz udžbenika može se upotrijebiti u nekoj od etapa sata Prirode i društva. Na taj način učenje novoga gradiva, ponavljanje ili vježbanje već naučenog sadržaja postaje zanimljivo, djeci bliže i lakše te su učenici motiviraniji za daljnje učenje.

Iako korelacija nastave zahtjeva veliku pripremljenost, maštu i kreativnost učitelja ili više učitelja, ima mnogo pozitivnih utjecaja. Najvažnije je povezivanje i shvaćanje nastavnih sadržaja kada se povežu iste tematske cjeline s dva različita područja. Učenici tada vide smisao učenja, motiviraniji su jer povezuju već naučeno gradivo s novim i nepoznatim. Glazba je učenicima poznata od najranijeg djetinjstva. Kada nju koja im je poznata povežu s nepoznatim sadržajima Prirode i društva, učenje postaje zanimljivije, veselije i motiviranije. Kompleksniji nastavni sadržaji postaju jednostavniji. Pomoću glazbe stvaralački zadaci postaju jednostavniji te učenicima pobuđuje kreativnost. Bez obzira što izvođenje korelacije iziskuje veću pripremljenost, sami rezultati koja ona stvara su neprocjenjivi za učenike. Važno je glazbu što češće provoditi u svim etapama sata jer glazbene aktivnosti stvaraju ugodno razredno ozračje.

9. Literatura

- Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Mamić, Ž. (2020). *Glazbeni krug 1. Glazbena početnica za 1. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett
- Atanasov Piljek, D. (2019). *Moja glazba 1. Radna vježbenica iz glazbene kulture za prvi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa
- Atanasov Piljek, D. (2020). *Moja glazba 3. Radna vježbenica iz glazbene kulture za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa
- Atanasov Piljek, D. (2021). *Moja glazba 2. Radna vježbenica iz glazbene kulture za drugi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa
- Belošević, I. (2019). *Mogućnosti korelacije predmeta Glazbena kultura s ostalim predmetima u primarnom odgoju i obrazovanju* [Diplomski rad, Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu]. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:213057> (26.3.2023.)
- Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- De Zan, I. (1999). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jandrašek, V., Ivaci, J. (2022). *Razigrani zvuci 1 - radni udžbenik za glazbenu kulturu u prvom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jandrašek, V., Ivaci, J. (2022). *Razigrani zvuci 2 - radni udžbenik za glazbenu kulturu u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga .
- Jandrašek, V., Ivaci, J. (2022). *Razigrani zvuci 3 - radni udžbenik za glazbenu kulturu u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Janković, A., Mamić, Ž., Ambruš-Kiš, R. (2020). *Glazbeni krug 3 - radni obrazovni materijal za učenike trećih razreda osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett.
- Jensen, E. (2003). *Super – nastava. Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*. Zagreb: Educa.
- Mamić, Ž., Janković, A., Ambruš-Kiš, R. (2020). *Glazbeni krug 2. Radni obrazovni materijal za učenike drugih razreda osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Republika Hrvatska. Dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/dodatni/129157.htm> (26.3.2023.)
- Kostović-Vranješ, V., Šolić, S. (2011). Nastavni sadržaji prirode i društva – polazište za interdisciplinarno poučavanje u razrednoj nastavi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 57(1), 207-215.

- Kraljić, J. (2016). *Pjesmom kroz igru*. Skripta za studente Ranog i predškolskog studija. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
- Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. (2019). Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (2.2.2023.)
- Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole*. (2019). Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html (26.3.2023.)
- Manasteriotti, V. (1987). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Pjevanje u nastavi glazbe*. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radica, D. (2015). Što je to dječja pjesma? – Glazbeno-pedagoške dileme i iskustvo jednog skladatelja. *Bašćinski glasi: Južnohrvatski etnomuzikološki godišnjak*, 11(1), 223-240. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/268182> (28.2.2023.)
- Rojko, P. (2005). HNOS za glazbenu nastavu u osnovnoj školi, ili: što je glazbena nastava dobila hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom. *Tonovi*, 45(47), 5-16. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/566022.HNOS za glazbenu nastavu ili to je glazbena nastava pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/566022.HNOS_za_glazbenu_nastavu_ili_to_je_glazbena_nastava_pdf) (4.2.2023.)
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe teorijsko – tematski aspekti*. Zagreb: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski aspekti.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe_Teorijsko_tematski_aspekti.pdf) (9.2.2023.)
- Sabina Vidulin-Orbanić, S., Duraković L. (2012). *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu.
- Salopek, A. (2012). *Korelacija i integracija u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Šulentić Begić, J. i Radičević, B. (2010). *Pjevanje u prvim trima razredima osnovne škole*.

- Život i škola*, 56(24), 243 - 252. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/63363> (13.2.2023.)
- Šulentić Begić, J., Špoljarić, B. (2011). Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta u prva tri razreda osnovne škole. *Napredak : Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152(3-4), 447 – 462. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/82786> (13.2.2023.)
- Tršan, D. (2006). Motivacijske tehnike u nastavi. *Povijest u nastavi*, 4(7), 19-28. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/24875> (9.2.2023.)
- Vrkić, Dimić, J., Vidić, S. (2015). Korelacija i timski rad u nastavi – holistički pristup učenju i poučavanju. *Acta Iadertina*, 12(2), 93-114. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=280202 (4.2.2023.)

10. Popis tablica

Tablica 1. Pregled analiziranih udžbenika	17
Tablica 2. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za prvi razred	19
Tablica 3. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za drugi razred	20
Tablica 4. Podjela pjesama prema udžbenicima i godišnjim dobima za treći razred.....	21
Tablica 5. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za prvi razred	23
Tablica 6. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za drugi razred	23
Tablica 7. Podjela pjesama prema udžbenicima i prometu za treći razred.....	24
Tablica 8. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za prvi razred	26
Tablica 9. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za drugi razred	26
Tablica 10. Podjela pjesama prema udžbenicima i mojoj zajednici za treći razred.....	27
Tablica 11. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u prvom razredu.....	28
Tablica 12. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u drugom razredu.....	30
Tablica 13. Podjela pjesama udžbenicima i prema živoj prirodi u trećem razredu	31
Tablica 14. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za prvi razred	32
Tablica 15. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za drugi razred	33
Tablica 16. Podjela pjesama prema udžbenicima i blagdanima za treći razred.....	33

11. Popis grafikona

Grafikon 1. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesma po godišnjim dobima i razredima.	22
Grafikon 2. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesma o prometu po razredima.	25
Grafikon 3. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o mojoj zajednici i razredima.	28
Grafikon 4. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o živoj prirodi i razredima.	32
Grafikon 5. Usporedba udžbenika s obzirom na broj pjesama o blagdanima i razredima.	34

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam ja, Ana Stepić, studentica integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog Učiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, samostalno istražila navedenu literaturu, analizirala navedene udžbenike i napisala diplomski rad na temu *Povezanost sadržaja predmeta Glazbene kulture i Prirode i društva na primjeru dječje pjesme u prva tri razreda primarnog obrazovanja* pod vodstvom mentorice dr.sc. Jelene Blašković Galeković i sumentora izv.prof.dr.sc. Zdenko Braičić.

Petrinja, srpanj 2023.
